

בעזהש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

סעודת רעוא דרעוין

פרשת ויחי - בא

שנת תשס"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תקמ"ו

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

בסעודת שלישית פרשת ויחי תשס"ט לפ"ק

(סוטה י:) הני תמניא זימני בני למה. ומשני שצעה דאסקיה משצעה מדורי גיהנם, ואידך דאייחיה לעלמא דאחי ע"כ. הרי לנו גודל כח הצדיקים, שכאשר מזכירים על זרעיהם שם 'בני', יכולים צוה לסלק כל פגמיהם, ולהעלותם מדיוטא התחתונה של גיהנם עד לרום המעלה. ולכן כאשר ראה יוסף שהרגיש יעקב צהם פגם שאינם ראויים לצרכה, אמר עליהם 'בני הס', וצוה העלה פגמם, עד שהיו ראויין צרכה.

אמנם יש לומר עוד, כי הנה רש"י כתב, שראה שעמיד ירבעם ואחאז לצאת מאפריס, ויהוא ובניו ממנשה, ואינם ראויין לצרכה (תנחומא ו) ע"כ. ולכאורה מצינו צמדותיו של הקצ"ה איפכא, שאינו דן האדם אלא לפי שעתו, וכדאיתא צמדרש (שמו"ר ג-ב) ויאמר ה' ראה ראיתי את עני

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה, ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלקים צוה, ויאמר קחם נא אלי ואצרכם (מח-ח). וצ"ש"י ציקש יעקב לצרכם ונסתלקה שכינה ממנו, ויאמר מי אלה, שאינן ראויין לצרכה, וציקש יוסף רחמים על הדבר, ונחה עליו רוח הקודש. וזהו שאמר הכתוב, ואנכי תרגלתי לאפריס קחם על זרועותיו (הושע יא-ג), תרגלתי רוחי ציעקב צשציל אפריס, עד שלקחם על זרועותיו (תנחומא ו) ע"כ. ויש להצין איפוא נרמז צקרא שצקש יוסף רחמים עליהם.

ויש לומר דמצינו צדוד המלך כאשר נהרג אצשלוס בנו, אמר הכתוב (שמואל צ יט-ה) ויעל על עליית השער ויבך, וכה אמר צלכתו, בני אצשלוס בני בני אצשלוס מי יתן מותי אני תחתיך, אצשלוס בני בני. ואמרו חז"ל

שעתיד לעשות, וגם אם עתיד לחטוא אז אינו מסתכל בו, וכדאיתא במדרש (שמור ג-ד) ששאל משה מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אצויה את בני ישראל (ג-יא), מה זכות יש בידם שאוכל לגאלם, אמר לו הקצ"ה בהוציאתך את העם ממצרים תעבדון את האלקים אל ההר הזה, הוי יודע שבשציל התורה שהם עתידין לקבל הם גאלים ע"כ. ואמרו עוד שם (שמור ג-ו) וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים (שם ג-כה), אמר ריש לקיש שראה שעתידין להמרות על ים סוף, דכתיב (תהלים קו-ו) וימרו על ים צים סוף, וידע אלקים, שהם עתידים לומר זה אל-לי (שמות טו-ג). רבי יהושע בן לוי אמר ראה שעתידין לומר אלה אלהיך ישראל (שם לז-ח), וידע אלקים, שעתידין להקדים נעשה לנשמע ע"כ. הרי לנו, כי גם כאשר אין להם זכות עתה, והקצ"ה מסתכל על העתיד שעתידין להרע ולהטיב, מטיב עמהם בשציל מה שעתידין להיטיב, ואינו מסתכל במה שעתידין להרע.

עמי (שמות ג-ז), ה"ד (איוצ יא-יא) כי הוא ידע מתי שוא וירא און ולא יתבונן, כיצד, אתה מוצא בשעה שיצאתה הגר מציתו של אברהם מה כתיב שם ויכלו המים מן החמת (בראשית כא-טו), א"ר סימון בקשו מלאכי השרת לקטרגו, אמרו לפניו רבש"ע אדם שעמיד להמית את בניך בצמא אתה מעלה לו את הבאר. אמר להם איני דן את האדם אלא בשעתו כו'. וכן כשהיו ישראל צמרים ראה הקצ"ה מה שעתידין לעשות, דכתיב ויאמר ה' ראה ראיתי, זו ראיתי מעשה העגל כו', אמר הקצ"ה איני דנס לפי המעשים העתידים לעשות, היינו דכתיב כי שמוע את נעקתם שמעתי (ג-ז), אף על פי שידעתי מכאוביו, יודע אני כמה עתידין להכאיבני במדבר וכו', ואף על פי כן איני נמנע מלגאלם, היינו דכתיב וירא און ולא יתבונן. נמנינו למדין שאף שידע ה' שעתידין לחטוא אינו נמנע מלהטיב עמהם, לפי שאינו דן את האדם אלא בשעתו.

ואם כן מכל שכן במנשה ואפרים, לדיקים גמורים, שראויין המה עתה לזרכה, למה ימנע יעקב זרכותיו בשציל מה שעמיד לנאח מהם ירבעם

ולא רק כאשר הוא לדיק עתה, אין ה' מסתכל על הרעה שעמיד לעשות, אלא גם כאשר אין לאדם זכות כעת, הקצ"ה מסתכל על הטוב

כ-ו) כי הכיתני זה שלש רגלים (צמדצ
כז-כח), אמרה לו אומה זו עתידה
לחוג שלש רגלים בשנה ואתה מבקש
לעקרה מן העולם. ואמרינן צמדדש
(שם ז-ט) ויקחהו שדה נופים אל
ראש הפסגה, קוסס גדול היה בלק,
ראה פרצה גדולה שעתידה להתפרץ
שם, והיינו שמת שם משה רבינו,
והוא לא ידע זה אלא ראה הפרצה,
וסבור שעמידים ישראל שם לחטוא,
ורצה שיקללם שם בלעם כדי שתחול
עליהם הקללה.

והגה כוונת בלק בזה היתה, לפי
שראה שה' מנע את בלעם
מלקללם לפי שעמידין ישראל לחוג
לפניו שלש רגלים בשנה, ואם כן
נמצינו למדין שה' דן את האדם על
העתיד, שהרי צשציל מה שעמידין
לחוג לפניו שלש רגלים מנע לבלעם
מלקללם, ולזה הביא בלעם ראש
הפסגה, שהוא מקום שעמידים לחטוא
שם, ויעניש אותם על העתיד, כי היכי
דמסתכל במה שעמידין להטיב ומטיב
עמהם, הכי נמי יסתכל במה שעמידין
לחטוא ויעניש אותם על העתיד. לזה
בא בלעם ואמר לו, אל יעלו דברים
אלו על לבבך, שאין אתה יודע אפני
אומה זו עם אלהיה, לא הביט און

ואחאצ ויהוא. ולכן כאשר אמר יעקב
מי 'אלה', שיאמרו אלה אלהיך ישראל
על העגל של ירבעם, עורר יוסף
רחמים עליהם, ואמר לאציו, בני הם
אשר נתן לי אלקים בזה, הן עתה הם
צדיקים וראויין להקרא בני, ואין
הקצ"ה מסתכל על הרעה שלעתיד.
והוסיף לו לרמוז, אשר נתן לי אלקים
'בזה', הלא צמנרים גם כאשר ידע ה'
שעתידין לומר 'אלה' אלהיך ישראל,
לא הסתכל בזה, אלא וידע אלקים
שהם עתידין לומר 'זה' ה-לי, שגם
כאשר אין להם זכות עתה, ועל כרחך
צריך לטובתם לראות על העתיד,
הבחין להסתכל על הטוב של 'זה'
ה-לי, ולא על הרעה של 'אלה' אלהיך
ישראל. אם כן מכל שכן שמנשה
ואפרים בני הם אשר נתן לי אלקים
בזה, ראויין המה לברכה, ויאמר קחם
נח אלי ואזכרם.

ובזה יש לבאר מה שאמר ואכני
תרגלתי לאפרים קחם על
זרועותיו, דאיתא צמדדש (צמדצ"ר כ-כ)
לא הביט און ציעקב (כג-כא), אמר
בלעם אינו מסתכל בעצירות שבהם,
ואינו מסתכל אלא במצות שנאמר ה'
אלקיו עמו ע"כ. וכחצ צפרשת דרכים
(דרוש רביעי) לבאר, דאיתא צמדדש (שם

רגלים, ולא מסתכל על הרעה שלעתיד. וזה ואנכי 'תרגלתי' לאפרים, להתזונן מקיום מצות שלש רגלים שהסתכל עליו ה', ולא הביט על האון זיעקב, וכמו כן מנשה ואפרים שהמה צעמם נדיקים, ויש להסתכל על הטוב שיצא מהם, יהושע וגדעון, שעושה הקב"ה נסים על ידם, וזוהי פעל זיעקב קחם על זרועותיו.

ועל דרך המוסר יש לומר, כי אין הקב"ה צא בטרוניא עם בריותיו, ולא מבקש מהאדם מה שאי אפשר לו לעשות, רק להשלים עצמו לפי מצבו ותכונתו. וכמו שכתב הרצינו חיים ויטאל ז"ל בספר שער הגלגולים (דף קצ: ב) וז"ל פעם אחת שאלתי למורי ז"ל איך היה אומר לי שנפשי יש לה מעלה כל כך, הרי קטן שצדורות הראשונים היה נדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקבו. ויאמר אלי, דע כי גדולת הנפש אינה תלויה כפי מעשה האדם הנראה לעינים, כי צותן לצות וכליות ה' יתברך, וכפי הזמן והדור ההוא מעשה קטן מאוד צדור הזה שקול ככמה מצות צדורות הראשונים, כי צדורות האלו הקליפה והרע גוברת מאד מאד עד אין קץ, משא"כ צדורות הראשונים. ואילו הייתי אני

זיעקב, אינו מסתכל בצעירות שעתידין לחטוא, ואינו דן אותם אלא באשר הוא שם, אצל צמנות מסתכל הוא צמה שעתידין להיטיב ומיטיב עמהם, וה' אלהיו עמו, ואם כן אף שנסתכל צמה שעתידין לחוג שלש רגלים, אינו מסתכל צמה שעתידין לחטוא בראש הפסגה.

ובי תימא מנא ליה זה, דהווי תרתי דסתרון אהדדי, לזה אמר אל מוליאם ממנרים, משם יתברר לך דמסתכל צמנות שעתידין לעשות ואינו מסתכל בצעירות שעתידין לעשות, שהרי צביל זה יצאו ישראל ממנרים, והלא לא היה להם שום זכות אלא שנסתכל צמה שעתידין לקבל את התורה, והלא תכף ומיד אחר מתן תורה עתידין לומר אלה אלהיך ישראל, אלא על כרחך לומר שדן אותם על המצות שעתידין לעשות, ואינו דן אותם על עצירות שעתידין לעשות, ואם כן אין לך שום תועלת בזה המקום של ראש הפסגה שראית שעתידין לחטוא שם ע"כ.

ואם כן גם מפרשה של צלעם אנו למדים, שהקב"ה מסתכל על הטוב שלעתיד, שיקיימו מצות שלש

פי כמה נגד דבר גדול שזוכים בסביבה של קדושה. ומצואר צרמז"ס (ה' תשוצה ג-3) דמדריגת לדיק אינו לפי מנין הזכיות והעונות אלא לפי גודלם, ויש זכות שהוא כנגד כמה עונות, ויש עון שהוא כנגד כמה זכיות, ואין שוקלין אלא דעתו של א-ל דעות, והוא היודע היאך עורכין הזכיות וכו' ע"ש.

ולבן כאשר ראה יעקב ירידת הדורות, ההצדל צין אפרים ומנשה לשאר שבטי י-ה, אמר מי אלה, שאינם ראויין לצרכה. השיב לו יוסף, בני הם אשר נתן לי אלקים בזה, אי אפשר לתצוע מהם שיהיו כמו המגודלים בצרף הקודש תחת כנפי יעקב אבינו. אצל גם אם הם לא הגיעו למדריגותיהם, עולים המה צמעלה כמותם, כי מעשה קטן צמנרים שקול נגד כמה מדריגות בצרף הקודש.

ובבוז כן אנו, שהנגסיונות צומנינו הם אסף פעמים יותר מהדורות הקודמים, ואי אפשר לנו להיות פרושים וטהורים כמו צימי קדם, שכל פנה ופנה שאנו פונים מלוכלך צטומאה. ונסיונות הזמן המה ענומים

צחיים צחותן הדורות, היו מעשי וחכמתי נפלחות ועולות מכמה לדיקים הראשונים תנאים ואמוראים, אשר על כן לא אצטער על זה כלל, כי צלי ספק יש לנפשי נפש צניהו וחכריה ורצי עקיבא מעלה יחירה על כל הלדיקים ראשונים מומן התנאים ואמוראים עכ"ל. הרי כי דבר קטן צומנינו, נחשב למעלה כפי חשצונו של א-ל דעות לדבר גדול.

ובספר נמה דוד כתב לפרש, אל תזכר לנו עונות ראשונים, מהר יקדמונו רחמיך, כי דלונו מאד (תהלים עט-ח), כי מה שהיה נחשב לעון צדורות הראשונים, לא יזכור אותם גם לנו לעון, כי לפי ירידת הדורות ונסיונות הזמן, אי אפשר לנו להתעלות כמותם, ומהר יקדמונו רחמיך כי דלונו מאד, ואי אפשר לנו להיות כמותם ע"כ.

והנה אינו דומה, צנים שנתחנכו צציתו של יעקב אבינו, רגל רביעי שצמרכבה, בצרף הקדושה, למדריגת צנים שלא נתחנכו צציתו, והם מגודלים צמנרים ערות הארץ, מקום שהקליפה ענמה צמילואה. אצל לעומת זה הלא דבר קטן שם, עולה

לדברים גסים שאינם עדינים, גם פסיעות אלו נוטלים מאור עיניו של אדם, שמסמין עיניו מלהרגיש טעם הקדושה של מצות ה' צרה מאירת עינים.

והתקנה לזה הוא, להקדיש את יום השבת ליומא דנשמחין, לפנות עצמו מכל דברי חול של ימי השבוע, ולהקדיש יום זה לתורה ותפלה והתצוננות, להכיר מה חוצתו בעולמו, ועל מה הוא מסתובב בעולם, ואם הוא משלים תפקידו המוטל עליו. וזה יתן לו חיות דקדושה על השבוע כולה לכוף את יצרו ולילך בדרך טובים. וזהו שאמרו מאי תקנתיה של הפוסע פסיעות גסות, מהדר ליה בקידושא דבי שמשא, צמה שמקדש את יום השבת ליום של תפלה בהשתפכות הנפש, ולהרבות בזמירות שירות ותשבחות לא-ל חי, שעות של דביקות בה, וללמוד ספרי חסידות ומוסר, ולשמוע תוכחת חיים, זה יחזירנו מלפסוע פסיעות גסות, ויחזיר לו מאור עיניו, שלא להיות ככסיל בחושך הולך.

ואמרו חז"ל (שבת י:) לדעת כי אני ה' מקדישכם (שמות לא-יג),

מאד, שיכולים להגיע לדבר עצירה ברגע קטן, יש לנו להחשיב כל מה שיכולים לעשות ולא להתרשל, ולא יצאו לידי יאוש, שאי אפשר לנו להיות כמו שהיו לפנים, אלא לידע שכל מעשה קטנה של פרישות חביב מאד למעלה, ואין הקצ"ה צא בטרוניא, ולהתענס לגדור גדר בכל מה שאפשר, והבא לטהר מסייעין אותו.

איתא בגמרא (שבת קיג:) פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם, ומהדר ליה בקידושא דבי שמשא [השומה מיין של קידוש צילי שבתות] ע"כ. ויש לומר כי דרך רשעים כאפילה וחסך יתהלכו, שהחטאים מסמין עיני האדם, ושז לא מרגיש הארה בתורה ומנותיה, ועולם חשוך צעדו, וההסתר פנים גדול מאד, וממשש באפילה. והנה ישנם פסיעות של עצירה, אשרי האיש אשר לא הלך בעצנת רשעים, ובדרך חטאים לא עמד, ובמושז לנים לא ישז (תהלים א-ג), מתוך שלא הלך לא עמד ולא ישז, כי עצירה גוררת עצירה, והפסיעות הללו מטמטמין לבו של אדם. אבל לא רק פסיעות של עצירות ממש, אלא גם פסיעה גסה,

שאוכל אותה גם בעולם הזה, ומהו שכרה, לדעת כי אני ה' מקדישכם, שעל ידי השבת יוכל לבוא לידי השגה להצין ולהכיר כמה ה' מקדש אותנו, להתזונן בגדול חשיבות הקדושה שאנו זוכים להיות עם קדוש וממלכת כהנים.

ועל זה אמר הכתוב צפרשתנו, יששכר חמור גרם רובץ צין המשפטים, וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה, ויט שכמו לסבול (מח-יד). כי יששכר קיבל על עצמו עול התורה, ולא נתבלבל דעתו מעריצות ונעימות עניי הארציים לחזור עליה, אלא הפקיר עצמו לתורה. ומהיכן לקח כח זה, וירא מנוחה כי טוב, ציוס המנוחה של שבת קודש זו ראה והתזונן מהו הטוב האמיתי, אין טוב אלא תורה, ולכן גם כאשר ראה את הארץ כי נעמה, ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד, שזהו כח השפעת השבת קודש לשנות את האדם ולהעלותו על צמתי ארץ. וכאשר אנו נכנסים כעת לימי השובבים, יש לקבל על עצמו להקדיש את יום השבת קודש ליומא דנשמתינן, כי חוץ מעצם המנוחה החשובה, שאפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו (שבת ק"ח), תועלתה מרובה שיוכל לסלק עצמו

אמר לו הקב"ה למשה, מתנה טובה יש לי צבית גנוזי ושבת שמה, ואני מבקשה ליחנה לישראל, לך והודיעם וכו' מתן שכרה ע"ש. ונראה כי צבית גנוזים לא מונחים דברים שנהנים בהם חד פעמי, מאכל ומשחה וכו', אלא דברים חשובים שיכולים לרכוש בהם דברים רבים, שההנאה והתועלת מהם הוא באופנים והנאות רבות. וכגון כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות, שעל ידם יוכל להגיע ולהשיג דברים אין מספר. וכמו כן השבת קודש, חוץ מגודל קדושתו אחד מששים בעולם הבא, התועלת המגיע להאדם מיום השבת יוכל להיות בכל פרטי חייו, להתעלות בעצמו בשמירת התורה ומנוחתיה, להשתנות לאדם אחר לגמרי, ולהעלות אתו עמו כל בני ציתו, להכניס בהם חמימות של אור תורה ומנוחתיה, צשירות ותשצחות ודברי תורה וסיפורי נדיקים, שמניחים רושם עז על חינוך בני ציתו.

וזדהו שאמר ה' למשה, כי השבת קודש הוא מתנה טובה המונח צבית גנוזי, שיכולים על ידו לרכוש דברים רבים, ולך והודיעם, שלא יאדו המתנה טובה, ולא לצוזה בדברים של מה צכך. ולך והודיעם מתן שכרה,

מפסיעה גסה, ומכל שכן מפסיעה של
עצירה.
ובימים אלו יש להוסיף זכוונת
התפלה, להתפלל מעומק
הלב, ולבקש מה' הטוב שיזכה לתקן
מעשיו, ולהרבות צאמירת תהלים,
ולדבק נפשו בשירות ותשבחות לה',
עדי נזכה לעלות לציין זרנה, צביאת
בן דוד זמהרה דידן.

בסעודת שלישית פרשת שמות תשס"ט לפ"ק – פאלם ספרינגס

ואחר זאו משה וזהרן ויאמרו אל
פרעה, כה אמר ה' אלקי
ישראל, שלח את עמי וגו', פן יפגענו
זדזר או זחרז (ה-א). וזרש"י פן
יפגעך היו זריכין לומר לו, אלא
שחלקו כבוד למלכות (שמור"ר ה-טו)
ע"כ.
ויש לומר עוד זזהקדם לזאר כמה
דקדוקים זמנות ה' עליהם
לשחוט פסח מזרים, שאמר הכחוז
ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות
ועל המשקוף, על הזמים אשר יאלו
אותו זזהם וגו', וראיתי את הדם
ופסחתי עליכם, ולא יהיה זכם נגף
למשחית זזכותי את מזרים (יז-י). ויש
להזין הלא הזיח ה' כזר זמזרים
זשעה זכות, והפלה ה' את ישראל
שלא שלט עליהם הזכות הללו, ושמתי

פדות זין עמי וזין עמך, ולמה זמכת
זכורות הזרכו להזות את הדם לזות
על הזמים, שלא יהיה זזהם נגף.
ואמר הכחוז שזב, והיה כי יאמרו
אליכם זניכם מה העזודה
הזאת לכם, ואמרתם זזח פסח הוא
לה', אשר פסח על זתי זני ישראל
זמזרים זנגפו את מזרים, ואת זמינו
הזיל (יז-יז). ויש להזין למה ישאלו
הזנים על מזוה זו יותר משאר זריג
מזות שנגטוו ישראל אחר כך, אשר יש
זזהם גם חוקים זלי טעם, וזמה יזתה
מזות פסח שישאלו עליה. – וכיזח
זזה מזינו גם כן זמזות זכור,
והעזרת כל פטר רחם לה' וגו', וכל
זכור אדם זזניך זפדה. והיה כי
ישאלך זנק מחר לאמור מה זאת,
ואמרת אליו זחוק יד הזיחנו ה'

בני צבורי ישראל, והם בכלל. וקיימא לן (בבא מציעא כג.) המציל מן הגהר ומן השלולית הרי הוא שלו, כי יאמר לבעליו מה לי ולך, הלא בלאו הכי אינך יכול להציל, ואצדו היא ממך, ואני הנלתי אותם והם ברשותי, וצטל גזירת צרית צין הצתרים עכ"ד.

וביתר ציבור, לבאר דלכאורה מה שגזר על מצרים מכת

צבורות, הוא בצביל שמשעבדים בני צבורי ישראל, אצל למה יגזור גם על כלל ישראל הגזירה של מכת צבורות, מה פשעו ומה חטאו שיגזור זאת גם עליהם. וצריך לומר דכיון דגם ישראל במצרים חטאו, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, וצטלו צריתו של אברהם אבינו, על כן גם עליהם יחול מדת הדין ונתחייבו. אלא שה' נתן להם אז מנחת דם פסח, שהיה בזה מסירת נפש לזכות אלהיהם של המצרים, וזכות זה עמדה להם שלא יבא המשחית גם בצתייהם ולהספה במכת צבורות.

וביעתה אחי שפיר מה שנשתנה מכת צבורות משאר המכות,

שבה הוצרכו אותם על הצתים שלא יבא המשחית, כי בשאר המכות מעיקרא לא נגזרה מן השמים עליהם,

ממצרים וגו' (יג-יז). וגם בזה יש להבין צמה יצתה מנוה זו שישאלו לבאר להם טעם המנוה. - עוד אמר שם הכתוב, וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן, כן עשו (יז-כח). וברש"י אף משה ואהרן כן עשו ע"כ. ויש להבין מהו החידוש שהשמיענו הכתוב שגם משה ואהרן עשו כדבר ה'.

ויש לומר דהנה צפרשתינו נאמר, ואמרת אל פרעה, כה אמר ה' בני צבורי ישראל, ואומר אליך שלח את בני ויעבדני, ותמאן לשלח, הנה אנכי הורג את בנך צבורך (ד-כג). וברש"י היא מכה אחרונה, ובה התרוהו תחלה, מפני שהיא קשה (שמו"ר ט-ט) ע"כ. וראיתי בשם ספר זקן אהרן (פ' צא) שכתב, שמעתי מפי הגאון צווינא קדישא מו"ה משה טייטלצוים ז"ע (בעל ישמח משה) שאמר לבאר למה התרה בה תחלה, כיון דגזירת הגלות במצרים היתה, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (בראשית טו-יג), ועדיין לא נשתלם הזמן, אולי יבא פרעה בטענה זו להחזיק בישראל. על כן יעץ אדון כל עולמים שיאמר לפרעה שגזר גזירה על כל הצבורים ליהרג, וישראל כולם נקראו צבורים,

כן עשו, שגם הם קיימו מצות הפסח עם כל ישראל. כי מה שהכלל ישראל הוצרכו לפסח, היינו משום שגם הם היו באותה גזירה של מכת זכורות, שהרי גם הללו היו עובדי עבודה זרה. אבל משה ואהרן, נביאי ה', שלא נכללו בשום חטא גם בהיותם צמרים, ונשארו בקדושתם, אם כן לא היה עליהם גזירת כליה עם זכורי מצרים, וממילא לא הוצרכו לפסח, לכן שפיר השמיענו הכתוב, שאף משה ואהרן כן עשו.

וַיִּבְּן כאשר באו משה ואהרן לפרעה שישלח את ישראל, ויטעון פרעה שעדיין לא נשלם הזמן, על כן אמרו לו שגם על ישראל נגזר כליה עבור חטאם, ופן יפגענו בדבר או בחרב, וממילא פקעה השיעבוד מישראל, כמציל מזוטו של ים, ועל כן ה' מצוה לך, שלח עמי ויעבדוני.

וַהֲגִידָה הנביא אומר, זכרו תורת משה עבדי, אשר נותתי אותו בחורב על כל ישראל וגו' (מלאכי ג-כז). ויש להבין הלא התורה הוא תורת ה', ולמה קראו תורת משה, וכי המציא מכתב או פקודה מהמלך, יקרא זאת על שם השליח המציאו. ונראה כי

רק על המצרים, לא כן מכת זכורות שנגזר גם על ישראל, כדי שיוכל ה' להציל מזוטו של ים, על כן הוצרכו לזכות של קרבן פסח, וליתן מן הדם על הבתים, שלא יבא שם המשחית.

וַיִּבְּן על שתי מצות אלו, קרבן פסח, וקידוש הזכורות, שהם ניתנו לישראל עבור שהצילם ה' בעת מכת זכורות, על זה יבואו הבנים וישאלו, מה נשתנה מכה זו משאר המכות, שאין אנו צריכין זכר עליהם שהציל אותנו ה' מהם, ולמה ינתה מכת זכורות. ועל זה בא התשובה, כי במכה זו גם אנחנו היינו נכללים בה, ורק זכות הדם פסח, פסח ה' על בתינו, על כן אנו עושים מצות הפסח. - וכמו כן נצטוונו על מצות קידוש זכורות, כי בחוק יד הוציאנו ה' ממצרים, שהיה עוד קודם הזמן של הארבע מאות שנה, וממילא הוצרכו להכליל גם אותנו בתוך הגזירה, שיהא כמציל מזוטו של ים, ואף על פי כן שוב חמל עלינו, והרג רק זכורי מצרים ולא בני ישראל, על כן אני זוכה כל פטר רחם לה', וכל זכור בני אפדה.

וּבַעֲתָהּ מוצן שפיר, מה שהשמיענו הכתוב, שאף משה ואהרן

לחס צֶרֶךְ נכריה, אף על פי כן לא הביט על זה, והקדים טוֹבַת אחרים לטוֹבַתו, וזוה נתגדל משה בעיני ה', ונתן עיניו בו למנותו להיות רועה נאמן לישראל.

ובמדדה זו נשאר משה כל ימיו, עד שכאשר בני ישראל עשו את העגל, ורצה ה' לכלותם, ולעשות את משה לגוי גדול, ויתר משה על גדולתו, והפקיר עצמו לגמרי עבורם, ואמר ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת (שמות לד-לז). - ומנינו שקודם הסתלקותו אמר לה', יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה וגו', ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה (במדבר כו-טו). ופירשו בו, כי האדם הרועה את צאנו, אין הוא מבקש את טוֹבַת הצאן אלא טוֹבַתו, שצטוֹבַת הצאן יהיה לו גיזה רב לגוֹז מהם, וכאשר יהיו שמנים יוכל לשוטטם או למכרם לשחיטה. והצאן הללו אם כי יש עליהם רועה, מכל מקום אין 'להם' רועה, שאינו חושש לטוֹבַתם האמיתית. וזיקש מה' שיפקוד איש על העדה, אשר יצא לפניהם ואשר יצא לפניהם, שכל יציאתו וציאתו יהיה רק לטוֹבַתם, ולא תהיה עדת ה'

הכתוב אומר צפרשתינו, ויהי צימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וגו' (ב-ה). וכתב בכתב סופר (ו:): שהתורה מספרת, שצימים ההם אירע מעשה, שעל ידי זה נתגדל משה בעיני ה', ומה הוא, כי יצא לראות ולהצטער בסבלות אחיו, והרג המצרי ע"כ.

והביאור צוה הוא, כי באמת ישראל רחמנים בני רחמנים הם, ואין יכולים לראות סבל אחיהם, וכל אחד מוכן לעזור ליהודי אחר. אמנם בדרך כלל מתחלה רואה טוֹבַת עצמו, ואחר כך מציט גם על טוֹבַת חצירו, ולא כאומות העולם אשר אני ואפסי, ולא איכפת להו טוֹבַת אחרים. לא כן משה רבינו, הוא מקדים טוֹבַת אחרים לטוֹבַתו, וזהו מדריגת וגדלות של מנהיג ישראל. משה רבינו יושב ברום המעלה בצית המלך, לא חסר לו שום דבר בעולם, וכאשר יוצא ורואה איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, הוא מכיר שצריך לסלק את המצרי מן העולם, כי הלא למחר יכה עוד יהודי. ואם כי על ידי זה יתכן שישמע הדבר בצית המלך, והמלך יהרגנו, ולכל היותר ינטרך לצרות מפני פרעה, ולעזוב הכל, ולהיות נודד אחר פת

כחאן אשר אין 'להם' רועה, אלא ימנה על ישראל רועה כזה שיסתכל רק על טובתם ולא על טובת עצמו.

וכתב עוד שם צחחס סופר (ט.), שהתורה מספרת כאן מדתו של משה גם צחחלת ענינו, כי לא יכול הציט אל עמל, על כן ציוס הראשון הציל עשוק ישראל מיד עושק מצרי, ואף כי היו מושלים על העבדים, גצה לצו צדרכי האמת, והציט אל עמל לא יכול. וגוסף לזה ציוס השני הוכיח צמישור אפילו לאחד מאחיו זה כנגד זה. ולצוסף אפילו צרועי העיר שעשו עול לצנות כהן מדין, והוא גר מתגורר ומתגודד צורח על נפשו, מכל מקום ויקס ויושיען, ולא ציקש שום תשלום גמול, כי הלך לו, עד שקראו לו שיאכל לחם, ורק אף האמת והישר אהוב אלנו מן הכל ע"כ. הרי לנו עולם מדותיו של משה רבן ישראל עוד משחר טל ילדותו, וזה נחגדל משה צעיני ה'.

ובציינו צעשיית המשכן שזוה ה', ועשו לי מקדש ושכנתי צתוכס, ככל אשר אני מראה אותך את תצניית המשכן ואת תצניית כל כליו וכן תעשו (שמות כה-ח). ופירשו צו, כי

כלי המשכן מורים על מדות ומדריגות שונות, הארון רומז על תורה, ושלחן על עושר וכבוד, שלחן של מלכים, מנורה על נר מצוה וכו'. ויש לאדם לקדש עצמו צכל אלו הדצרים, ואז נעשה הוא עצמו מקדש, כלי מוכשר להשראת שכיינה עליו. ומשה רצינו צעצמו היה לדוגמא צכל מעשיו ותנועותיו למשכן ה' וכליו. וזהו שאמר לו ה', ככל אשר אני מראה 'אותך' את תצניית המשכן ואת תצניית כל כליו, שמשה צעצמו היה צו כל המעלות ומדריגות הרמוזים צמשכן ה', והוא צעצמו התצניית המשכן וכל כליו, כן תעשו גם אתם לדורות, לעשות עצמיכם למקדש, ושכנתי צתוכס, צתוך כל אחד ואחד מישראל.

ודהבתוב משצח את משה, ולא קס נציא עוד צישראל כמשה, אשר ידעו ה' פניס אל פניס (דצרים לד-ז), כי נציא הוא לשון דיצור, מלשון ניצ שפתים, כי הנציא מדצר דצרי נצואה מה', אצל צאמת נציא ה' כל תנועה שלו מדצר לאחרים, כזה ראה וקדש, כן צריכינ להתנהג צכל פעולה כמותו, כן צריך להיות התורה והתפלה והעבודה, וצלי אומר וצלי דצרים הוא מדצר ומורה דרך לאחרים. ומשה

צטט משה, על שם כי מן המים משיתוהו. ויש לומר צטטם הדברים, כי צת פרעה כאשר ראתה את התצה צחוך הסוף, ותשלח את אמתה ותקחה (ב-ג). וצרש״י שנשתרצה אמתה אמות הרצה (סוטה יב). ע״כ. וכתב צפרדס יוסף (אות לא) צטט בעל חידושי הרי״מ ז״ל, דמזה יש ללמוד דלא ימנע אדם עצמו מלעשות דבר טוב, אף שיראה שרחוק הדבר וקשה לו לעשותו, דאם כוונתו לטוב יעזרהו ה', כי צת פרעה ראתה את התצה מרחוק, שאי אפשר לה להשיגה, ואף על פי כן עשתה את שלה, ותשלח את אמתה, וכשראה ה' את תשוקתה להציל, נעשה לה נס ונסרצה ידה ודפת״ת.

וזה מוסר השכל לכל התורה כולה, שהצא לטהר מסייעין אותו (שבת קד.). ואין הקצ״ה צא צטרוניא עם צריותיו, ולא מצקש מהאדם יותר מכוחותיו, ואם עושה מה שצידו, יש לו סייעתא דשמיא, ויעזרהו ה' להתעלות מעלה מעלה. וכידוע מאמרו של הרה״ק רבי זושא ז״ע, שאינו ירא שיצטרך ליתן דין ותשבון למה לא הגיע למדרייגת האצות הק', או התנאים והאמוראים, כי אין יוכל איש

רצונו היה איש אלקים, וצכל תנועה היה מדבר לאחרים, ולא קם 'נציא' עוד צישראל כמשה. דצרן כזה שצכל תנועה קטנה ידבר אל הכלל ישראל, לא קם כמוהו, כי ידעו ה' פנים אל פנים, שהיה צכל מעשיו איש אלקים.

ובאשר נתן לנו ה' את תורתו, נתן אותה על ידי משה, להראות דוגמא אין צריך להיות הנהגת הדבוק בתורת ה', ולא היה משה השליח גרידא המציא פקודת המלך, אלא הוא עצמו ניתן לנו יחד עם התורה, להיות לאות לצני ישראל, אין צריך להראות מי שמקבל עליו עול תורה. ולכן אמר הכתוב, זכרו תורת משה עבדי, אשר צויתי אותו צחורב, שיש לזכור תמיד תורת ה', ציחד עם הסמל של משה עבדו, שכל תנועה שלו הייתה תורה, המלמדת דעת לצני אדם אין צריכין לנהוג.

ג נרמו צזה, כי שם זה של 'משה' קראה אותו צת פרעה, ותקרא שמו משה, ותאמר כי מן המים משיתוהו (ב-ג). ואיתא צמדרש (ויק' א-ב) עשרה שמות נקראו לו למשה, ירד, חצר, יקותיאל וכו' ע״כ. ומכל השמות הללו צחר ה' לקרוא אותו

מצות ה', יש לעשות מה שצידו לעשות, ומשם ואילך יעזרוהו מן השמים. ועל זה הזהיר הנביא, זכרו תורת משה עבדי, שיש לזכור תמיד הלימוד והתורה אשר השם 'משה' מלמד אותנו, ואז לא יתשל לעולם מלקיים מצות ה' כראוי וכנכון. —
 ודבר זה נוגע לנו צימי השוצציים הללו, אם כי נסיונות הזמן קשים מאד, מכל מקום לא מתבקש מהאדם אלא לעשות גדרים וסייגים מה שיש צידו לעשות, כל אחד לפי ערכו ומצבו. ואם יעשה אותם באמת, אז רגלי חסידיו ישמור, ולא יתן לעולם מוט לצדיק.

פשוט להגיע למדריגתם, אצל מתיירא הוא, שלא יהיה לו מה להשיצ כאשר ישאלו אותו, זושא למה לא היית זושא, היינו למה לא עשה כל מה שהיה צידו וזכחו לעשות ע"כ.

ולכן צחר ה' לקרוא את נותן התורה לישראל בשם 'משה' על שם כי מן המים משיתוהו, לזכור תמיד איך המשוהו מן המים, הלא רחוק היה התצה מלפניה, אלא על כרחק זה צא ללמד, שכאשר אדם שולח ידו לעשות מה שצידו לעשות, יש סייעתא דשמיא שיוכל להוציאו מן הכח אל הפועל. וזה נוגע לעצם התורה, שכן הוא בכל

בסעודת שלישית פרשת וארא תשס"ט לפ"ק — פאלם ספרינגס

[שהוציא כבר, והא ודאי זרחה הגונה, דשלעבר צעיקן, שהרי כבר הוציא הלחם הזה מן הארץ, שהוא צא ליהנות ממנו] דכתיב (במדבר כג-א) א-ל מוציאם ממזרים, כי פליגי בהמוציא וכו', רבי נחמיה סבר המוציא דמפיק משמע, שנאמר המוציא אתכם מתחת סבלות מזרים [וכשנאמר פסוק זה למשה עדיין לא יצאו].

לבן אמור לבני ישראל אני ה', והואצתי אתכם מתחת סבלות מזרים וגו', ולקחתי אתכם לי לעם, והייתי לכם לאלקים, וידעתם כי אני ה' אלקיכם, המוציא אתכם מתחת סבלות מזרים (ו-י). בגמרא (ברכות לת). על הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ, אמר רבא צמוציא כולי עלמא לא פליגי דאפיק משמע

קרע את המתחונים, וראו שהוא יחידי, לכן נאמר אתה הראת לדעת ע"כ. ושם נתזרר להם כי אין עוד מלכדו, ורק הוי"ה אחד מהוה כל היות. ולכן אחר ולקחתי אתכם לי לעם, אז ידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, עזידנא לכו מילתא, דידיעתו דאנא הוא שהוצאתי אתכם, צלי שום כוחות אחרות מעורצין זו.

אמנם יש לומר עוד, ומתחלה נבאר הכתוב אחר מכת דם, ויפן פרעה ויצא אל ציתו, ולא שת לבו גם לזאת (ז-כג). וברש"י דקדק מהו הכוונה 'גם' לזאת. וכלל יש להבין שלכאורה רישא של הכתוב מיותר, דמה קא משמע לו שפנה אל ציתו, צודאי שלא נשאר לשבת על היאור. וזמכת ערוצ נאמר גם כן, השכם בצוקר והתיצב לפני פרעה הנה יוצא המימה וגו' (ח-טז), ולא סיים אחר כך, ויפן פרעה ויצא אל ציתו. — וצתרגוס ינתן פירש, ויפן פרעה, ועצד פרעה נורכיה ועאל לציחיה. ויש להבין הכוונה הזה.

ונראה דהנה ה' אמר למשה, לך אל פרעה בצקר, הנה יוצא

ורצנן ההוא הכי קאמר להו קודשא צריך הוא לישראל, כד מפיקנא לכו עזידנא לכו מילתא, כי היכי דידיעתו דאנא הוא דאפיקת יתכון ממצרים [שאני הוא שהוצאתי אתכם], דכתיב ידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא ע"כ. ויש להבין וכי זה נתגלה להם רק אחר ולקחתי אתכם לי לעם, הלא גם צמצרים ראו האותות והמופתים, ואף חרטומי מצרים הודו ואמרו אנצבע אלקים הוא.

ובפשוטו יש לומר, כי מתחלה חשצ פרעה שעל ידי מכשפות עושין כן, ואמר להם תצן אתם מכניסין לעפריים, עיר שכולה תצן, אף אתם מציאין מכשפות למצרים שכולה כשפים (מנחות פה.), וזה נתזרר להם צשאר המכות כי כח אלקי הוא זה, ואין הדצרים מפי משה. אמנם עדיין יתכן כי יש עוד כוחות למעלה, וכהעוצדים עצודה זרה צשיתוף, וזה לא נתזרר מהאותות והמופתים שעשה צמצרים, שהוא רק מאת ה' לצדו. אמנם צמתן תורה נאמר, אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלכדו (דצרים ד-לה), וברש"י כשנתן הקצ"ה את התורה פתח להם שצעה רקיעין, וכשם שקרע את העליונים כך

לציתו, גם לזה לא שם לבו, ולא הסכים לשלחם. - ויש לומר דזה שאומרים (בהגדה של פסח) וצמופתים זה הדם, שנאמר (יואל ג-א) ונתתי מופתים בשמים וצארץ. ולכאורה מופת הדם הוא רק צארץ ולא בשמים. אך צהיות שפרעה התפאר עצמו שהוא אלוה, שפועל בכוחות עליונות, ודבר זה נתצטל צמכת דם, שלא היה יכול להשתמש צהיאור לנקציו, אם כן היה מכת דם מופת הנוגע צין לעניי שמים וצין לעניי ארץ.

אמנם מכל מקום הדבר צריך ציאור, אחר שראה והשיג שאצבע אלקים הוא, והקצ"ה שולח אליו שליח שישלח את ישראל מארצו, ולא איש א-ל ויכוז, וצן אדם ויתנחם, ואם כן צקופו יצטרך להשתכנע תחתיו, כאשר כן היה צסיוס המכות, ואם כן מה היה לו להתיישר ציסורין רבות כאלו. ואם כי היתה החזקת לבו מאת ה', מכל מקום צריך להיות גם דבר שיהא קרוצ לשכלו, שיחזק צזה את לבו.

ונראה על פי מה שמצינו צמחלוקת קרת, שאמר משה, צזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה, כי לא מלצי (צמדצר

המימה, ונצבת לקראתו על שפת היאור וגו' (ז-טו). וצרש"י הגה יוצא המימה לנקציו, שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך לנקציו, ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו (שמו"ר ט-ט, תנחומא וארא יד) ע"כ. ואם כן צמכת דם, שנהפך היאור לדם, והדגה אשר ציאור מתה ויצאש היאור, שצב לא היה יכול פרעה לצאת אל המים לנקציו, והוצרך להפנות צצית. ועל זה אמר ויפן פרעה ויצא אל ציתו, שעד עתה כאשר הוצרך להפנות לנקציו היה הולך ליאור, אצל כעת שנהפך הכל לדם, ויפן פרעה ויצא אל ציתו. וזה שאמר צתרגוס, ויפן פרעה, ועצד פרעה צורכיה.

ולפי זה מכת דם היה לו לפרעה למכה צכפליים, חדא, שאין מים לשמות לכל מצרים, שנית, שהיה נוגע לפרעה עצמו, שאי אפשר לו להשתמש צהיאור לנקציו, וממילא יתגלה לעין כל שהוא צצר ודם כמו צני אדם אחרים, ואין הוא אלוה. ולכן כאשר ויפן פרעה ויצא אל ציתו, שלא היה יכול להשתמש עם היאור להפנות שם, אמר הכחוצ ולא שם לבו גם לזאת, לא למכת הדם צעצמו שאין מים לשמות, ולא אל מה שויפן פרעה ויצא

הוא מסכים לדברי הצדיקים לעשות משאלותם.

ובבזו כן חשב פרעה, הלא גזירת ה' הייתה, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (בראשית טו-יג), אך זהו שמה הוא איש האלקים, והוא עומד ומתפלל, שאינו יכול לראות בסבלותם, על כן הקצ"ה עושה רצונו ושלחו להוציא את ישראל, אבל לאמיתו אין זה רצון ה'. וכיון שהוא רק מסיבת משה, הרי משה בן אדם הוא, ויתכן שיתגמל וישנה דעתו, להסכים לגזירת המקום, וזה חזק לבזו שלא לשלחם.

ובבזו כן היו מצני ישראל שחשבו גם כן כדבר הזה, שהרי כאשר בא משה לישראל ומסר להם דבר ה', אמר הכתוב, ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את עניי (ד-לא). ושוב נאמר שהיו מהם שאמרו למשה, ירא ה' עליכם וישפטו אשר הבאשמתם את ריחנו צעיני פרעה וצעיני עבדיו לתת חרב בידם להרגנו (ה-כא). ולפי מה שנתבאר, גם הם האמינו שמה הוא שליח ה' לגאלם, וכמו שהצטיח לו ה', ושמעו לקולך (ג-ח). אלא הם חשבו כי ה' נזה זאת

(טו-כח). וכחצ באור החיים הק', וז"ל צריך לדעת איך יחשוב משה לעם ה' שעדיין לא האמינו בו לנצח אמת. עוד למה כפל לומר לא מלצי. ואולי כי כל החשד היה על זה הדרך, כי לזד שמנא משה חן צעיני ה', כשהיה משה חפץ לתת גדולה לאחד מקרוביו, כגון הכהונה לאהרן, והנשיאות לאליעזר, וכדומה, היה עושה ונמלך זה, והיה ה' מסכים על ידו. או היה חפץ וחושק בלבו לתת לאחיו וכדומה, וה' נתן לו תאות לבו, אבל לא לזד שיש עיכוב בדבר, כי הוא זה הראוי לכהונה. לזה אמר בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את וגו', לא שהייתי עושה והוא מסכים על ידי למה שהייתי חפץ בדעתי. וכנגד חשש הצ' שהיה חושק בלבו על הדבר, אמר כי לא מלצי, פירוש לא הייתי אני חפץ בדבר זה, והוא מסכים על מה שבלצי ע"כ. הרי לנו כי ציווי ה' על ידי נציאיו יתכן על שתי פנים, או שעלה ברצונו ית"ש הדבר ההוא, ומוסר הדבר להנציא, או שבאמת אין זה רצונו ית"ש, אלא כיון שצדיק גוזר והקצ"ה מקיימו, ומי מושל צי צדיק (מועד קטן טו.), ורצון יראיו יעשה ושועתם ישמע ויושיעם, ולכן גם כאשר אין זה רצון ה', מכל מקום

הוי"ה ית'. וידוע שאם השם הוי"ה נכתב כסדרן, יו"ד ה"א ואל"ו ה"א, אז הוא מעורר רחמים, ואם הוא נכתב למפרע, קודם ה"א האחרונה ואחר כך ואל"ו, אז הוא מעורר דינים. וכאן צמכת דם היה משה צריך לעורר דינים על המצרים שהיאור יהפך לדם, ממילא הוצרך להפוך את המטה שהה"א יהיה צראש ואחריו הוא"ו וכו', וזוהי יעורר דינים עליהם. ולכן אמר הכתוב, הנה אנכי מכה צמטה אשר צידי, פירש שחלק המטה אשר הוא תמיד צידי כי הוא למעלה, את החלק ההוא אכה על המים, ואנכי אחזיק אז בחלק המטה שהוא תמיד למטה, וזוהי יתעורר דינים על המצרים עכ"ד.

ועל פי דרכו יש לומר באופן אחר, על פי מה שכתוב בקדושת לוי (בכללות הנסים ד"ה צפסוק לכה) דבאמת מאתו לא תצא הרעה כידוע, רק הכל טובות, וכאשר יפקחו עינינו לראות גודל התועלת המגיע לרשעים ענמם מחמת ההכאה שהכה השם יתצרך אותם, יראה בחוש התועלת הגדולה, רק הרשעי האומות ענמם באמת אין להם לצ להצין, ערלי לצ ומטומטמין הם להצין התועלת המגיע להם

רק בעבור שמשה חשק לזה, ולכן התרעמו עליו על מה שהתערב צוה.

אמנם צמתן תורה אמר ה' לישראל, אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מצית עצדים (שמות כ-ג), לא צביל שמשה הפציר על זה, נשא ה' פנים עצורו, אלא אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך. - וזהו שאמר ה' למשה צמרים, כי צעת אשר ולקחתי אתכם לי לעם, אז תתודע לכם כי אנה הוא דאפיקת יתכון ממצרים, וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם, הכל הוא מסיצתי, שנתגליתי צסנה למשה, ופקדתי אותו לגאול את ישראל.

והנה הקדים ה', לכן אמור לצני ישראל אני הוי"ה, וסיים גם כן וידעתם כי אני הוי"ה אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים. ונראה בהקדם לפרש הכתוב להלן צפרשתנו, הנה אנכי מכה צמטה אשר צידי על המים אשר ציאור ונהפכו לדם (ו-יז). ולכאורה המלות 'אשר צידי' יתרות נינהו, דפשיטא שהמטה יהיה צידו. וראיתי צסם הרה"ק רצי שמשון מאסטרפאליע זצ"ל שכתב, כידוע שהמטה היה נרשם צו השם

מכות הללו מדת הדין, מכל מקום לאמיתו של הדבר היה זה חסד גדול לפרעה. ולכן כאשר צוה ה' את משה שיכה צמטהו את הים, והמטה היה כתוב עליו השם הו"ה כסדרן המורה על רחמים, ויתכן שמשה יהפוך המטה שתהיה השם שלא כסדרן, אמר לו ה' שיאמר לפרעה, צואת תדע כי אני הו"ה, שהמכות הללו הם חסד ה' עבורך, שתתקדש שם שמים על ידך, כי הנה אנכי מכה צמטה אשר צידי, שלא אהפוך המטה למפרע שיהיו האותיות שלא כסדרן, אלא כפי שהמטה הוא צידי אכה צוה על המים אשר ציאור ונהפכו להם, וצוה יתודע לפניך כי גם זה הוא ממדת הרחמים של ה'.

ובבזו כן שיעבודן של ישראל צממרים היה לטובתן של ישראל, כי מאתו לא תלא הרעות. ומה נעימים הם דברי התפארת שלמה צפרשחיו, שכתב לצאר לשון הכתוב 'סבלות' ממרים, וכלל מקום נאמר לשון 'עבודה קשה'. אך התורה מלמדת אותנו עיקר ענין הסגולה אשר בעבודה יאלו מממרים, והוא להיות עם בני ישראל זרע יעקב בחירו עם קדוש, גם להיותם צממרים תחת כור

צהכאה, ואלמלא היה להם לב להצין, היה להם להתלהב ולהשתוקק ולכסוף צאהבה עזה וחמדה לקבל ההכאה צאהבה וצרוצ חיצה תשוקה וחמדה, לחקות צנועם ה' על ידי ההכאה זו, דידוע על ידי הכאות ממרים נתגדל ונתקדש שמו הגדול והקדוש צעולם אשר לא נודע עדיין וכו'. וזהו כוונת הכתוב (שמות יד-לא) וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' צממרים וגו', כי זה הדבר היה חסד גדול לממרים, שהם הכלים שעל ידם נתקדש שמו יתצרך הגדול, והיו העם יראים את ה' מפחד ה' ומהדר גאונו. וידוע כי יד החזקה הוא משפט, ויד הגדולה הוא חסד. וזה וירא ישראל את היד 'הגדולה' אשר עשה ה' צממרים, כלומר החסד אשר עשה ה' צממרים שהחסד הוא היד הגדולה. ומפרש חזיה חסד היה לממרים, ואמר הכתוב שהחסד הוא שהם היו כלים שוייראו העם את ה', שיהיו העם יראים את ה', ויאמינו צה', כלומר שהיו כלים להאמין צה' עכ"ל.

ואם כן המכות הללו, שעל ידם נתקדש שם שמים, היו טובה רבה לפרעה, שזכה להיות כלי לקידוש השם. ואם כי לפי ראות העין היו

כל טוב, הלא טוב היה לך להעניקי מטובך, כאשר כל כוונתי לשבת צבית ה' צאהלי תורה, ואלה הסיבות מצטלים אותי חנם. כי לא כן הדבר. כי עמקו מחשבות ה' לא יציג כל יושבי תבל. כי אולי רצון הש"י לנסותו אם ירהר אחריו וכו'.

ומדת הסבלנות היא שעמדה לאצותינו צמרים, ולכך אמר להם פרעה החכם להרע, (שמות ה-ד) למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו לכו לסבלותיכם, ר"ל למה תפריעו אותם מעבודתם אשר להם עתה צבתי הסבלנות, ותאמרו להם לילך למדבר לעבוד שם את ה', הלא עתה טוב להם העצדות הזאת צמדת הסבלנות, וזהו לכו לסבלותיכם כ"ל. וזהו שאמר הכתוב (שם א-ג) ויעזבו מצרים את בני ישראל צפרך, ודרשו חז"ל (סוטה יא:) צפה רך. ר"ל שלא היה קשה להם כלל על הש"ת, וזה תרגומו צפרך, צקשיו, ר"ל כוונת הסט"א להציא את בני ישראל צקושיות על הש"ת, ולא יכלו להם, כי היו צפה רך, ועל ידי זה נגאלו עכל"ק.

ואם כי צמרים לא השיגו להכיר הטובה שיש בזה, אבל צרבות

הצרול ויעזבו מצרים אותם בכל עבודה קשה, בכל זה נאמנה את אל רוחם, ולא הרעו לצבצם לאמר, למה זה אנחנו בני ישראל עניים ומרודים יותר מכל שארי האומות להיות נרדים צעבודת הפרך. וכי מפני שאנחנו מיוחסים לבני אצותינו הקדושים, אנו נשתעבד למצרים הפחותים ושפלים. אך בכל העת ההיא קבלו הכל צאהבה, וסבלו עליהם גזירת הקצ"ה, כי אם צעינו הוא טוב, גם לנו ציושר.

וזהו שאמר וינא משה אל אחיו וירא צצבלותם (צ-יא), וכי הוא לצדו ראה. אך הכוונה בזה, כי משה רבינו ע"ה ראה צרות הקודש מדת הסבלנות של בני ישראל, כי נתנו שכמם לקבל הכל צאהבה בגזירת הש"ת. וזהו וירא, הסתכל היטב, צצבלותם, כי לא הוקשה צעיניהם כלום על הש"ת, ולכך זכו לגאולה, כי כן נכון להיות האדם מאמין בה' בכל דרכיו ומקרייו. וכשם שמצרכין על הטובה כו' (צרכות דג), אף אם ישיגוהו פגעי הזמן חלילה, ורבו עליו המטרידים ומצטלין אותו מעבודתו ולימודו, ולחצירו הגרוע ממנו לו עושר ונכסים ומנוחה. אולי ירע לצדי לאמר, למה זה ה' תרדפני צאפך חנם, ולרעי הפחות ממני נתת

קבלות מצרים, שגם 'אלקיס' אשר לפי ראות עיניכם הוא מדת הדין, הוא גם כן הויה שם של רחמים, ומאתו לא תלא הרעות, וחסד ה' גנוז הן בהשיעבוד והן בהגאולה, הן צמה שנוגע לישראל, והן צמה שנוגע לפרעה.

וזדו גם הענין שמתחלה אמר 'קבלת' מצרים, חסר וי"ו, ושזו אמר וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת 'קבלות' מצרים, מלא וי"ו. כי צני אדם פשוטים, האושר של האדם הוא כאשר יש לו עושר וכבוד ותענוגי בני אדם, והעוני הוא כאשר חסר לו כל אלה, ועבודתו הוא בדרך שמשבר גופו של אדם. לא כן אצל אנשי מעלה, המה מצינים ומשיגים כי האושר הוא, תורה ועבודת ה', וכל עניני הגוף המה טפלים וצטלים נגד עניני הנפש, ועיקר קבלות האדם שיש להצטער עליה הוא מה שנפשו מרוחקת מקונו, ומשוקע בתאות הגוף.

ובמצרים היה להם שניהם יחד, שחן ממה שעבדו עמם עבודת הפרך, היו גם ערום ועריה מתורה וממצויה, עד שאמרו עליהם, מה נשתנו אלו מאלו, הללו והללו

הימים נתברר גם להם הטובה, וכמו שאמר הכתוב (דברים ד-כ) ואתכם לקח ה' ויציא אתכם מכור הצרול ממצרים, להיות לו לעם נחלה כיום הזה. ופירש בכלי יקר, כי כור הצרול הוא הכלי שמוקקים בו את הזהב מכל סיג ופסולת, עד שיהיה נקי וזך צרה כחמה, כך נזדקך חומר שלכם בעיניו מצרים עד שנעשה צרור כשמש, ועל זה אמר להיות לו לעם נחלה כיום הזה, כגלגל היומי וכו' ע"ש. והיינו שאי אפשר היה להם לישראל לקבל תורת ה' ועול מצויה, צלי ההכנעה והשפלות וזיכוך החומר של שיעבוד מצרים, ועבודת הפרך של ישראל צמצים היה להם לטובה עצומה, להגיע לתכלית הצריחה, להיות לעם סגולה, ולזכות לחיי נצחיים עדי עד.

ואם כן, הן השיעבוד של ישראל צמצים, והן העונשים והמכות של פרעה צמצים, היה הכל חסד ורחמים, הצאה משם הויה צ"ה. ועל כן אמר ה' למשה, לכן אמור לבני ישראל אני הויה, ואם כי כעת לפי שעה שלא קבלתם התורה אין אתם משיגין זאת, מכל מקום אחר שאקח אתכם לי לעם, אז וידעתם כי אני הויה אלקיכם המוציא אתכם מתחת

ולקחתי אתכם לי לעם, אז וידעתם כי אני ה' אלקיכם המושיא אתכם מתחת 'סבלות' מצרים, שהיה שם סבל צעניי הגוף, הן צעניי הגוף והן צעניי הנפש, אשר מגודל טומאת מצרים לא הרגישו צוה עד הנה.

עובדי עבודה זרה. אבל להיות שהיו משוקעים צמ"ט שערי טומאה, לא הרגישו את הסבל, רק צמה שנוגע לעניי הגוף, וסבלת מצרים היה חסר אלסם. ורק אחר שנגאלו וזכו לקבל את התורה, והתעלו צרום המעלה,

בסעודת שלישית פרשת בא תשס"ט לפ"ק

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו וגו', ולמען תספר באזני צנך וצן צנך את אשר התעללתי במצרים, ואת אותותי אשר שמתי צם, וידעתם כי אני ה' (י-ג). ומתחלה נקדים לזכר צמיוס הפרשה, וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן, כן עשו (יג-כח). וצמ"ט מהו כן עשו, אף משה ואהרן כן עשו ע"כ. וכבר תמהו דלאיזה צורך השמיענו הכתוב שגם משה ואהרן עשו כדבר ה', הרי צודאי שקיימו מצות ה' עליהם כמו שאר בני ישראל.

ובראה על פי מה שמצינו צאהרן הכהן צהדלקת המנורה, שאמר הכתוב ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה (צמדצ

ח-ג). וצמ"ט להגיד שצחו של אהרן שלא שינה (ספרי) ע"כ. וכתב צחנוכת התורה לפרש, על פי מה דאיתא צילקוט (תהלים רמו צמ"ח) על הפסוק על כן לא יקומו רשעים צמשפט (א-ה), וז"ל, אמר הקצ"ה לרשעים, אני אמרתי כן, ואתם לא אמרתם כן, על כן לא יקומו רשעים צמשפט ע"כ. והצרים נפלאים צעניי כל רואם, ופירש הוא ז"ל, דאיתא צמדרש (צ"ר י-ו) ויאמר אלקים יהי אור (א-ג), צכל העשיות נאמר צהם ויהי כן, וכאן לא נאמר ויהי כן, מפני רשעים שלא זכו צהאור ההוא של מעלה, וגנוז לצדיקים לעתיד לצא ע"ש. ולפי זה הכי קאמר הקצ"ה, אני אמרתי ויהי כן, דהיינו אף ציוס הראשון, רק ואתם לא אמרתם, כלומר אתם

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו וגו', ולמען תספר באזני צנך וצן צנך את אשר התעללתי במצרים, ואת אותותי אשר שמתי צם, וידעתם כי אני ה' (י-ג). ומתחלה נקדים לזכר צמיוס הפרשה, וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן, כן עשו (יג-כח). וצמ"ט מהו כן עשו, אף משה ואהרן כן עשו ע"כ. וכבר תמהו דלאיזה צורך השמיענו הכתוב שגם משה ואהרן עשו כדבר ה', הרי צודאי שקיימו מצות ה' עליהם כמו שאר בני ישראל.

ובראה על פי מה שמצינו צאהרן הכהן צהדלקת המנורה, שאמר הכתוב ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה (צמדצ

כי אור היום ההוא היה עולם מאד, כאור שצעת הימים קודם שנגנו האור ההוא.

והוא מטעם, לכיון שנגנו האור בהצריחה בשציל הרשעים, שאין הם כדאי להשתמש בהם, ואז צמרים עמדו אחר שלשת ימי האפלה, שהציא עליהם חשך, שהרשעים שציניהם מתו אז, ולא יראו המצרים צמפלתם (שמו"ר יד-ג), וכיון שלא נשארו אז צישראל רק הנדיקים ולא הרשעים, על כן זכו אז להשתמש בהאור הגנוז, ולכן הוה נהיר האי ליליא כיומא דתקופת תמוז. וראיתי בשם הרה"ק מקולק זי"ע שכן היה גם צמכת חשך גופא, ולכל צני ישראל היה אור צמשבותם (י-כג), שצעורת האור הגנוז ראו צמחצוהיהם הנסתרים ציותר של המצרים, שזה כחו של האור הגנוז, שאין כל נסתר לפניו ע"כ. וכתוב צש"ך עה"ת, ולכל צני ישראל הי"ה אור, סופי תיבות ליל"ה, ואמר היה אור, לא אור של יום אלף אור של עולם הצא ע"כ. - ואם כן צליל פסת, כאשר עשו צני ישראל את הפסת, נתקן האור כימי קדם שהיה צשעת הצריחה, ונאמר גם על האור 'יהי כן'. וכמו שצדהלקת המנורה

גרמתם שלא נכתב ויהי כן, על כן לא יקומו רשעים צמשפט וכו'. לפי זה אחי שפיר מה שכתב רש"י להגיד שצחו של אהרן שלא שינה, דאיתא צספרי המקובלים דאהרן צכוונת המנורה משך האור הגנוז לצית המקדש. וזהו ויעש 'כן' אהרן, להגיד שצחו של אהרן שלא שינה, כלומר צטיצ כוונתו האיר צמקדש האור הגנוז, נמצא שלא שינה הכ"ן, דהוי כאילו נאמר גם צמאורות ויהי כן, כמו צשאר הימים, וזהו ויעש 'כן' אהרן דייקא, שלא שינה ע"כ.

והנה מצואר צוהר הק' (פ' צא לת). צצינאית מצרים הוה נהיר האי ליליא כיומא דתקופת תמוז וכו' ע"ש. ונראה הטעם, דנחגלה אז לצני ישראל האור הגנוז של שצעת ימי צראשית, וכמו שתהיה גם לעתיד, והיה אור הלצנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שצעתים כאור שצעת הימים (ישעיה ל-כו), וכיון דאור הלצנה היתה כאור חמה, הוה נהיר האי ליליא כיומא דתקופת תמוז. והאור של יום ינאית ממצרים היה אור יותר עולם משאר הימים, כאור שצעת הימים. ולכן נאמר ויהי 'צעטם' היום הזה ילאו כל צצאות ה' מארץ מצרים (יז-מא), והיינו

חטאת רוצץ, היצר הרע רוצץ להכשיל את האדם על הפתח, שידוע שאם יעמוד האדם על עצמו בתחלתו שני פעמים, שוב לא יחטא, ואלו תשוקתו על הפתח, אבל אם תזהר בהפתח, אז ואתה תמשל בו. - וכמו כן אמרו (קידושין מ). אמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר ע"כ. ולכן תשוקתו של היצר הרע הוא להתגבר על האדם בהפתח, שיכשילהו אחת ושמים, ושוב אין לו עבודה, שנעשה על האדם כהיתר, שאינו מתכוון כבר בהאיסור.

ואיתא בגמרא (יומא לט.) ולא תטמאו בהם ונטמאתם הם (ויקרא א-מג), אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה [מניחין אותו ליטמא הרבה], מלמטה מטמאין אותו מלמעלה, בעולם הזה מטמאין אותו לעולם הבא [והכי קאמר קרא אל תטמאו בהן, ואם תטמאו, סוף ונטמאתם]. והתקדשתם והייתם קדושים (שם יא-מד), אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה, מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא [והתקדשתם מעט, והייתם קדושים הרבה, הבא ליטהר מסייעין אותו] ע"כ. ויש לדקדק למה

נאמר ויעש 'כן' אהרן, צמציל שהחזיר האור הגנוז, כן צלילה ההוא, אף משה ואהרן 'כן' עשו, תיקנו אז ה'ויהי' כן שנאמר בצריאת האור.

גם יש לומר עוד לבאר הענין שהיה אז צינאיאתם ממצרים, לילה כיום יאר, כי הנה הכתוב אומר (בראשית ד-ז) ואם לא תטיב לפתח חטאת רוצץ ואלו תשוקתו ואתה תמשל בו. ויש לומר דאיתא בגמרא (יומא לט:) דבי רבי שילא אמרי, כיון שבאה לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה ואינו חוטא, שוב אינו חוטא, שנאמר (שמואל א ב-ט) רגלי חסידיו ישמור [משנההיג צחקד שני רגלים, כמו זה שלש רגלים (במדבר כב), פעמים, ישמור אותו מן החטא] ע"כ. ובעיון יעקב שם כתב, דכן מצינו ציוסף הצדיק, דכתיב ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה (בראשית לט-י), ושוב אף הפעם שלישי, אף למאן דאמר לעשות זרכיו נכנס, ה'צילו ה' ממנה שלא בא לידי חטא ע"ש.

ואם כן עיקר הנסיון של אדם בכל חטא הוא על שני פעמים הראשונים שבאו לידו, ואם שומר עצמו אז מהחטא, שוב יש לו שמירה מן השמים. וזה שאמר ה', לפתח

ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים, עד שיתן הדין לפני הדיין אמת, שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה צרכו ומדעתו, שמונעין ממנו התשובה, ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו, כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה וכו'. לפיכך כתוב בתורה ואני אחזק את לב פרעה, לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו שנאמר הבה נתחכמה לו, נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו וכו'. ולמה היה שולח לו ציד משה ואומר שלח ועשה תשובה וכו', כדי להודיע לבאי העולם שבזמן שמונע הקב"ה התשובה לחוטא, אינו יכול לשוב, אלא ימות ברשעו שעשה בתחלה צרכו וכו' ע"ש. ועל זה אמרו, מטמא עצמו מלמטה, אז יתכן שסופו יהא שמטמאין אותו מלמעלה, שאין מספיקין צידו שיוכל לעשות תשובה, כדי שישאר בטומאתו, ולא רק בעולם הזה אלא מטמאין אותו גם בעולם הבא.

ובחתי סופר צפרשתינו (מז): כתב, דהיינו דכתיב גבי עונשי התורה, איני ה', נאמן לשלם וליפרע (רש"י ויקרא יח-ג), שלא יבטיח אדם כיון

שני קרא, צרישא אמר ולא תטמאו 'בהם', ושוב אמר ונטמתם 'צם' (ועיין בזה בדרשות חתם סופר ל"ה ג:).

וגראה כי הא דמטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה, הוא כפשוטו, דעצירה גוררת עצירה, ושוב נעשית לו העצירה כהיתר, ושוקע בטומאתו עוד יותר. אמנם שוב אמר עוד, מלמטה מטמאין אותו מלמעלה, והענין דמכל חטא נברא מלאך מקטרג למעלה, וכדאיתא במשנה (אבות ד-ג) העושה מזוה אחת קונה לו פרקליט אחד, העובר עצירה אחת קונה לו קטיגור אחד ע"ש. וכתב בערוגת הצבס (ריש פ' מטות) דמזוה גוררת מזוה, שהפרקליט שגולד מהמזוה הוא מסייע ועוזר להאדם שיוכל לקיים עוד מזוה ע"ש. וכמן כן ח"ו בעצירה, המקטרג שנברא מהחטא, משפיע עליו להוסיף בחטאיו. ולכן המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, היינו המלאך הפרקליט מסייעו מלמעלה, וכמו כן בטומאה, המטמא עצמו מלמטה, אז המקטרג ההוא שנברא מהחטא, מטמא אותו מלמעלה.

אמנם יש בזה עוד כוונה, דאיתא ברמב"ם (ה' תשובה ו-ג),

שהבחירה צידו, סופו ישוב בתשובה ולא יכול ה' להענישו על חטאת נעוריו, ובין כך ילך בשרירות לבו. על כן אמר אני ה', נאמן לשלם פורעניות, כי אם תאמר חטא ואשוב, לא אספיק צידך לעשות תשובה, ואחזק לבו כמו צפרעה וכו'. ולכן אחר שאמר ה' זה אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו, אמר הכתוב, ולמען תספר באזני בןך ובן בןך את אשר התעללתי המצרים, וסגרתי לפנים פתחי תשובה, וידעתם 'כי אני ה', נאמן לענוש הרשעים, ואין מידי מנצל ע"ש.

והנה איתא בגמרא (מנחות כט.) מאי דכתיב (ישעיה כו-כ) כי צי-ה ה' צור עולמים, שני עולמים שצרא הקצ"ה, אחד צה"א ואחד ציו"ד וכו'. העולם הזה צה"א והעולם הבא ציו"ד ע"כ. ונראה דהא דקאמר 'צור' עולמים, יש בו עוד רמז, אשר לא רק שבאותיות אלו צרא אותם, אלא גם נורתם דומה להם, שהעולם הבא הוא כאות יו"ד, והעולם הזה כאות ה"א. דאיתא בגמרא (סו) מפני מה נצרא העולם הזה צה"א, מפני שדומה לאכסדרה [שפתוח מתחתיו], שכל הרובה לנאת [ממנו לתרבות רעה] ינא. ומאי טעמא תליא כרעיה דאי דער בתשובה מעיילי ליה

[צפתח העליון צין רגל שצמוכו לגגו]. וליעייל בהך [פתח התחתון דנפיק ציה]. לא מסתייעא מילתא [דהבא ליטרה צעי סיוע מפני יצר הרע, הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה], כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (משלי ג-ד) אם ללצים הוא יליך [כלומר פותח לו להיות לץ], ולענוים יתן חן, זה לטהר מסייעין אותו [אלמא צעי סיוע], זה לטמא פותחין לו. ומאי טעמא אית ליה תאגא [לה"א, כתר קטן בסוף גגו דה"א]. אמר הקצ"ה אם חוזר צו אני קושר לו קשר. מפני מה נצרא העולם הבא ציו"ד, מפני שצדיקים שצו מועטים. ומפני מה כפוף ראשו, מפני שצדיקים שצו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה ע"כ. הרי לנו כי העולם הבא הוא דוגמת נורת אות יו"ד, והעולם הזה הוא כנורת אות ה"א. וזהו כי צי-ה ה' 'צור' עולמים, שצר גם נורת העולם דוגמתם. - והאות ה' שצו נצרא העולם הזה, מורה לנו גודל כח התשובה, שפותחין לו פתח מיוחד, ויוכל להתעלות בתשובתו עד שיזכה לכתר מלכות על ראשו.

וילבן בתחלת החטא, הזהיר לנו הכתוב ולא תטמאו 'בהם',

החטא, אבל כאשר מטמא עצמו מעט, מטמאין אותו הרבה, מלמטה מטמאין אותו מלמעלה, שנוטלין ממנו ההתעוררות לתשובה, ונטמחם 'צם', חסר לו הדלת של תשובה שיש צאות ה'.

וענין הכזבת הלב שמועין ממנו התשובה, אין הכוונה רק שעומד צמרדו, ולא ירצה לקבל דברי ה', וכעין שהיה צפרעה, אלא יתכן, שנשאר שקוע בהחטא, ואינו מבחין כבר בגודל העון, שנעשה לו הרבה דברים כהיתר, שאין לריכין עליה תשובה. ומה גם שמסתכל תמיד רק על המעשים טובים שעשה, הרי הוא קובע עתים לתורה. ומתפלל שלש תפלות, גותן נדקה וכו', עד שעולה בלבבו כי המצות הללו מכבה את העצירות, שרואה רק הטוב שיש לו ולא הרע, וכל דברים כאלו המה סיבות שאינו נותן לבו לשוב על חטאיו.

ועל זה הזהיר לנו רבינו הקדוש מוה"ר אלימלך ז"ע (הנהגת האדם את א) שיש להתפלל להשם יתברך שיצא על האמת, כי חטאת נעורים של האדם הראשון מסמין

צאות ה' בתוכו, להורות לנו שגם אם יכשל ויטמא, לא יתייאש מן הרחמים, כי זהו העולם הנצרך זה, דומה לאכסדרה, יש לו פתח לנאת, ויש גם פתח לחזור, אבל אם חוזר ומטמא עצמו אז מטמאין אותו הרבה, עד שמתמאין אותו גם מלמעלה, ונטמחם צם, ואז יתכן שימנעו ממנו התשובה וכנ"ל. וסוגרין לפניו הפתח למעלה שיוכל ליכנס חזרה, ואין מספיקין צידו לעשות תשובה, ונטמחם 'צם' צלי אות ה'. - וזהו העונש היותר קשה על החטא, כי עונשי עולם הזה הוא בגבול, ימי שנחיתו בהם שצעים שנה, ושזו צסופו מיתה מכפרת על הכל, כאשר חזר בתשובה. לא כן מי שמועין ממנו דרכי התשובה, אז נשאר צטומאחו גם לעולם הבא, ואין לו תרופה, ה' ישמרנו.

וזדו שאמר הכתוב, ולמען תספר באוני צנך וצן צנך את אשר התעללתי בצמרים, שמנע מהם דרכי התשובה צמה שהכזיד את לבם. וגם תספר להם את אותותי אשר שמתי 'צם', מוסב על צנך וצני צנך הנזכרים, שצתחלת החטא שמתי אות ה' צתיצת 'צם', לא תטמאו 'צהם', כי יש עוד דרך חזרה גם אחר

דרך זו כל הדומה לפסוקים אלו. ומהו זה שאמר דוד, טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך ידרך ענוים וגו' (שם כה-ח), זה ששלח נביאים להם מודיעים דרכי ה' ומחזירין אותן בתשובה, ועוד שנתן בהם כח ללמוד ולהציק, שמדה זו בכל אדם, שכל זמן שהוא נמשך בדרכי החכמה והצדק מתאווה להן ורודף אותם, והוא מה שאמרו חז"ל צא לטהר מסייעין אותו, כלומר ימצא עצמו נעזר על הדבר עכ"ל.

והתביעה על האדם הוא, להתחיל בקדושה, לעשות לעצמו עכ"פ איזה פתח, וכאשר יקדש עצמו מעט, זוכה שמקדשין אותו הרבה, 'מלמטה' מקדשין אותו מלמעלה, גם אם מתחיל לקדש עצמו מדיטוא התחתונה, להזהר עכ"פ בנקודה היותר קטנה שמלמטה, זוכה שמקדשין אותו מלמעלה. וכמאמרם (שהש"ר ה-א) פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, והבא לטהר מסייעין אותו.

וראיתי צסס הרה"ק המגיד ממעורטש זי"ע שאמר, הבא לטהר מסייעין אותו, דהיכן הוא הסיוע, הא

עיניו שלא יראה וכו'. לכן צריך האדם להתחרט מאד על עונותיו, ולהתבודד עצמו קודם אור היום, שאז הוא עת רצון וכו', ואז יראה בעצמו שעמדו עונותיו נגד עיניו, ויזכור את חטאותיו ועונותיו ופשעיו כהרים וגזעות אשר מעולם לא זכר אם עשה ככה. ככה יעשה לא פעם ולא שמים ולא מאה פעמים, עד אשר ירחמו עליו מן השמים. ויתפלל להשם יתברך שידריכהו בדרך ויורה דרכו שלא יבלה חיי חיו, ואז השי"ת ברחמיו וברוב חסדיו יאיר עיניו באור תורתו הקדושה ויבין וישכיל תוכן הדבר לעשותו ולקיימו ע"ש.

ובבואר ברמב"ם (שם ו-ד), דמהני על זה תפלה, לבקש רחמים שלא יהיה נדחה ח"ו, וז"ל וכענין זה שואלין הצדיקים והנביאים בתפלתם מאת ה' לעזרם על האמת, כמו שאמר דוד (תהלים פו-יא) הורני ה' דרכך, כלומר אל ימנעוני חטאי דרך האמת שממנה אדע דרכך ויחוד שמך. וכן זה שאמר ורוח נדיבה תסמכני (שם נא-ד), כלומר תניח רוחי לעשות חפצך, ואל יגרמו לי חטאי למונעני מתשובה, אלא תהיה הרשות בידי עד שאחזור ואצין ואדע דרך האמת, ועל

וְשׁוֹרֵשׁ חַיּוֹתוֹ הוּא צְתוּרָה, וּמִמְנַה לֹא יוּכַל לְהִנְתֵּךְ, וְצָרִיךְ רַק לְעוֹרֵר הַנִּינּוֹךְ הָאֱלֹקִי שֶׁנֶּשְׂאֵר עוֹד בְּקִרְבּוֹ, וּלְצַקֵּשׁ רַחֲמִים מֵה' שִׁיּוּכַל עוֹד לְהִדְבֵּק בְּאֱלֹקִים חַיִּים, וְלֹא יֵאָדָּב חֲלָקוֹ בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם לְהִשְׁתַּעֲשַׂע בָּהֶם.

וְאֵנִי רוֹאִים בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב, שֶׁבְּקִדּוּשָׁה אָמַר וְהִתְקַדַּשְׁתָּם 'וְהֵייתֶם' קְדוּשִׁים, וּבְטוֹמְאָה אָמַר וְלֹא תִטְמְאוּ וְנִטְמַתֶּם בָּם, וְלֹא אָמַר 'וְהֵייתֶם' טוֹמְאִים. וְהוּא עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמְרוּ (פְּסָקִים כ.ג.) אָמַר קִרָּא וְהָיוּ בְּהוֹיִיתֶן יְהוָה ע"כ. הֲרֵי לָנוּ דְלִשׁוֹן הוּיָה מוֹרָה עַל נִצְחֵי, וְהִתְקַדַּשׁ עֲצָמוֹ מִלְּמִטָּה מִקִּדְשֵׁי אֱלֹהִים מִלְּמַעְלָה, וּמִקִּדְשֵׁי אֱלֹהִים לְעוֹלָם הַבָּא. וְהוּי קְדוּשָׁתוֹ נִצְחֵי, עַל כֵּן אָמַר וְהִתְקַדַּשְׁתֶּם 'וְהֵייתֶם' קְדוּשִׁים. לֹא כֵן מִי שֶׁמִּטְמָא עֲצָמוֹ, אִם כִּי מִטְמָאִין אֱלֹהִים לְמַעְלָה, וּמִטְמָאִין אֱלֹהִים גַּם לְעוֹלָם הַבָּא, מִכֵּל מִקּוֹם סוּפוֹ יִתְמַרְקוּ חֲטָאִיו, כִּי לֹא יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדַּח, וְיִזְכְּרוּ אֱלֹהִים מִטוֹמְאָתוֹ, וּבְסוּפוֹ יִזְכֶּה לְהִתְטַהֵר וּלְמַרְקָה עוֹנוֹתָיו. וְלִכֵּן לֹא אָמַר בְּטוֹמְאָה, וְהֵייתֶם טוֹמְאִים, אֲלֵא וְנִטְמַתֶּם בָּם, כִּי לֹא יִהְיֶה טוֹמְאָתוֹ לְנִצְחֵי, וְלֹא יִדַּח לְעוֹלָם.

וְהִנֵּה הַעוֹשָׂה תְּשׁוּבָה מִירָאָה זְדוּנוֹת נַעֲשׂוֹ שִׁגְגוֹת, וְהַעוֹשָׂה תְּשׁוּבָה

הַכֵּל חַפְצִים לִירָאָה אֶת שִׁמְךָ (סְלִיחוֹת לִיּוֹם א'), וְלִפִּי זֶה כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ הוּי צָרִיכִין לְהִיּוֹת נְדִיקִים. וְתִירֵךְ בְּזֶה הַלִּשׁוֹן, מִעַן וְיִל אֲצַעֵר נִיט ע"כ. (הַבַּיִת בְּמִרְגְּלוֹת הַשָּׁמַיִם יוֹמָא אֶת שִׁמְךָ.) וְנִרְאָה כִּי לֹא אָמְרוּ, 'הִרְוָה' לְטַהֵר מִסִּיעֵינִי אֶתְּךָ, כִּי רָצוֹן יֵשׁ לְכָל אֶחָד, אֲבָל לֹא כָּל אֶחָד מוֹכֵן לַעֲשׂוֹת מֵאוֹמֶה לְהוֹצִיא הַרְצוֹן הַזֶּה מִכָּה אֵל הַפּוֹעֵל, וְאִינוּ מִטְרִיחַ עֲצָמוֹ גַּם לַעֲשׂוֹת פֶּתַח. וְרַק 'הַבָּא' לְטַהֵר מִסִּיעֵינִי אֶתְּךָ, שֶׁמִּתְחִיל לַעֲשׂוֹת פְּעוּלוֹת גְּדִירִים וְסִיגִים לְקִדּוּשָׁה, אִזּוֹ זוֹכֶה שֶׁמִּסִּיעֵינִי אֶתְּךָ בְּמִדָּה גְּדוּשָׁה.

וְהִנֵּה יָדוּעַ שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מִקּוֹשֵׁר בְּצִוֹת אֶתְּךָ שֶׁצְּתוּרָה, וְיֵשׁ שְׁשִׁים רְבּוּאֵי נִשְׁמוֹת נֶגֶד שְׁשִׁים רְבּוּאֵי אֱלֹהִים הַתּוֹרָה, וְקוֹבֵיָהּ וְאוֹרֵייתָהּ וְיִשְׂרָאֵל חֵד הוּא, וְכִמּוֹ שֶׁהַתּוֹרָה הוּא נִצְחֵי, כֵּן הוּא נֶפֶשׁ יִשְׂרָאֵל, גַּם כֹּאֲשֶׁר נִתְלַכְךָ בְּחַטָּא יוּכַל עוֹד לְהִתְעוֹדֵד וּלְשׁוּב אֵל הַקְּדוּשָׁה, וְלֹא יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדַּח. וְלִכֵּן כֹּאֲשֶׁר אָמַר ה' לְמִשָּׁה, לִמְעַן תִּסְפְּרִי בְּצִנּוֹתֶיךָ וּבְצִנּוֹתֶיךָ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלָתִי בְּמִצְרַיִם, שִׁיתְּכֵן שִׁיכְבַּד לְצַד הָאָדָם לְמוֹנְעוֹ מִתְּשׁוּבָה, הוֹסִיף לוֹ שִׁאֲמַר לָהֶם, גַּם אֶת אֱלֹהֵי אֲשֶׁר שִׁמְתִי בָּם, הָאֱלֹהִים הַתּוֹרָה שֶׁהִמָּה מִכּוֹנוֹת כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל,

מאהבה זדונות נעשו לו כזכות (יומא פו.). והרי אמרו (צ"ר ז-ה) ויהי ערב אלו מעשיהן של רשעים, ויהי צוקר אלו מעשיהן של צדיקים. והמהפך עונותיו לזכות, הרי הוא עושה מהחושך אור, ולילה כיום יאיר. ולמדריגה זו זכו ישראל כליל יציאתם ממצרים, שמרצוי הנסים שראו צמרים זכו כליל פסח להתעלות צרום מעלת הקדושה, ועשו תשובה מאהבה, עד שכל עוונותיהם נתהפכו לזכות, והוא נהיר האי ליליא, מעשיהן של רשעים, כיומא דתקופת תמוז, שנתעלו להיות כמעשיהן של צדיקים.

על הטוב יזכר

ידידינו החשובים שהשמחה במעונם

שנדברו להוצאת קונטרס הזה

* * *

הרה"ג ר' **בנימין פאפלאנאש** שליט"א

מגיד שיעור בישיבתנו הק'
לרגל הכנס בנו לעול המצות

הרה"ר **חיים פישער** נ"ו
לרגל הולדת בנו למול טוב

הרה"ר **שלמה יצחק ערפס** נ"ו
לרגל הולדת בנו למול טוב

הרה"ר **יעקב לייב קויפמאן** נ"ו
לרגל הולדת תאומים למול טוב

הרה"ר **חיים יודא פריעד** נ"ו
לרגל הולדת בתו למול טוב

הרה"ר **חיים יודא שפיטץ** נ"ו
לרגל הולדת בתו למול טוב

הרה"ר **חיים אייזיקסאהן** נ"ו
לרגל הולדת בתו למול טוב

הרה"ר **יחזקאל רובין** נ"ו
לרגל הולדת בתו למול טוב

הרה"ר **אביגדור בלומענפעלד** נ"ו
לרגל הולדת בתו למול טוב

הרה"ר **ישראל פאללאק** נ"ו
לרגל הולדת בתו למול טוב

הרה"ר **אייזיק איידליס** נ"ו
לרגל הולדת בתו למול טוב

הרה"ר **משה יעקב פשעהאפפער** נ"ו
לרגל הולדת בתו למול טוב

הרה"ר **משה יעקב שאלאמאן** נ"ו
לרגל הכנס בנו לעול המצות

הרה"ר **צבי אלימלך גרינפעלד** נ"ו
לרגל הכנס בנו לעול המצות

הרה"ר **אשר יואל פאללאק** נ"ו
לרגל התלאקה לבנו נ"ו

הרה"ר **יואל מויזעלס** נ"ו
לרגל התלאקה לבנו נ"ו

הרה"ג ר' **יוסף זילבער** שליט"א

דומ"ץ התאחדות אברכים - מאנסי
לרגל הכנס בנו לעול המצות

הרה"ר **דוד קאהאן** נ"ו
לרגל נישואי בנו החתן **אברהם שלמה** נ"ו
עב"ג בת הרה"ר **יצחק משה פריעדמאן** נ"ו

הרה"ר **אשר יעקב מענצער** נ"ו
לרגל ארוסי בנו החתן **דוד** נ"ו

עב"ג בת הרה"ר **משה גרינהויט** נ"ו

הרה"ר **שלמה טובל** נ"ו
לרגל נישואי בנו החתן **בנימין** נ"ו
עב"ג בת הרה"ר **שמואל פריעד** נ"ו

הרה"ר **אליעזר פליישמאן** נ"ו
לרגל נישואי בנו החתן **יהושע** נ"ו
עב"ג בת הרה"ר **דוד אבערלענדער** נ"ו

הרה"ר **מרדכי פאלאטשעק** נ"ו
לרגל ארוסי בנו החתן **יואל זוסמאן** נ"ו
עב"ג בת הרה"ר **דוד הערש בייער** נ"ו

הרה"ר **אשר פישער** נ"ו
לרגל נישואי בנו החתן **שמואל מרדכי** נ"ו
עב"ג בת הרה"ר **פרץ קליין** נ"ו

הרה"ר **פנחס אלי ראווער** נ"ו
לרגל נישואי בתו תחי'
עב"ג בן הרה"ר **אהרן הערש ווייס** נ"ו

הרה"ר **משה יוסף האמבורגער** נ"ו
לרגל הולדת בנו למול טוב

הרה"ר **חיים צבי שטיינבערג** נ"ו
לרגל הולדת בנו למול טוב

הרה"ר **פנחס רובין** נ"ו
לרגל הולדת בנו למול טוב

הרה"ר **יואל ביערמאן** נ"ו
לרגל הולדת בנו למול טוב

הרה"ר **יואל אליעזר עסטרייכער** נ"ו
לרגל הולדת בנו למול טוב

